

ВІДГУК

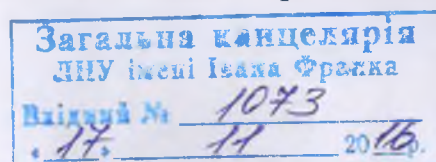
**офіційного опонента Кирилленко Ольги Павлівни
доктора економічних наук, професора,
завідувача кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету
на дисертацію Серватинської Інни Миколаївни на тему:
«Фінансове забезпечення функціонування державних
фондів соціального страхування», поданої на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук
зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах економічної та політичної нестабільності важливого значення набуває підтримка соціально незахищених верств населення з метою забезпечення належного рівня життя. Особлива роль у виконанні цього державного завдання належить державним соціальним фондам, ефективність діяльності яких значною мірою визначається рівнем їх фінансового забезпечення та раціонального використання коштів, оскільки від цього залежить якість соціальних послуг, які повинні задовольняти потреби реципієнтів.

Нині у функціонуванні системи соціального страхування накопичилось багато проблем, але найбільш ваговою серед них є недосконалість фінансового забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування.

Є цілком очевидним, що коштів фондів не вистачає для якісного виконання функцій, які на них покладаються, зокрема здійснення виплат у разі настання страхового випадку. Статистичні дані підтверджують, що система соціального страхування в Україні є дотаційною на 30-40%, що значно перевищує показники інших країн Європи, і враховуючи, що така нестача коштів покривається за рахунок Державного бюджету України, проблема потребує відповідного врегулювання.

Також зауважимо, що функціонуюча схема адміністративних структур

державних фондів соціального страхування є доволі розгалуженою, що призводить до дублювання функцій і зумовлює додаткові фінансові витрати.

Беручи до уваги наявні проблеми у функціонуванні цих фондів, доцільним є теоретико-методичне та практичне обґрунтування шляхів вдосконалення їх роботи, зокрема і у напрямі покращення фінансового забезпечення. Вирішення зазначеної проблеми обумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження, її наукове та практичне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Теоретичні положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі Серватинської І.М. науково обґрунтовані, достовірні та розроблені особисто дисертантом. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій ґрунтується на узагальненні та аналізі законодавчих та нормативних документів з питань фінансового забезпечення діяльності державних фондів соціального страхування в Україні, наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених, статистичних даних Міністерства фінансів України, Міністерства соціальної політики України, Державної служби статистики України, державних фондів соціального страхування, Євростату. Виклад теоретичного матеріалу підкріплений аналізом фактичних даних, графічним матеріалом, власними розрахунками.

Про достовірність сформульованих наукових положень, висновків та пропозицій свідчить їх обґрунтованість автором при підготовці наукових доповідей, апробації на наукових конференціях, впровадженні отриманих наукових результатів у практику та навчальний процес, що підтверджено відповідними довідками.

Отже, основні наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та достовірні, а дисертант виявила здатність до структурованого, логічного та обґрунтованого викладення матеріалу, що характеризує її як зрілого науковця.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна дослідження полягає у поглибленні теоретичних засад та обґрунтуванні практичних рекомендацій

щодо фінансового забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування. Найбільш вагомими науковими результатами, що характеризуються науковою новизною, отримані особисто і виносяться на захист, є наступні.

Узагальнено та систематизовано наукові погляди щодо етапів розвитку соціального захисту та соціального страхування у зарубіжних країнах, зокрема державних соціальних фондів (с. 14-23), в результаті чого зроблено висновок, що процеси соціальної допомоги, соціального захисту, соціального страхування формувались в одному напрямку в різних країнах світу, але мали власні специфічні періоди розвитку, а також соціальні та фінансові особливості.

Науково обгрунтовано авторський підхід до класифікації етапів зародження та розвитку фондів соціального страхування в Україні (с. 23-32). Така періодизація є співставною із еволюцією світової спільноти за якісними ознаками, але, на відміну від інших класифікацій, сформована з урахуванням специфіки суспільного розвитку.

Дослідження зарубіжного досвіду, а саме європейських моделей фінансового забезпечення функціонування фондів соціального страхування, дозволило сформувати теоретичну модель фінансового забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування в Україні (с. 66-69). Дана модель включає реальні фінансові можливості і орієнтована на оптимальне фінансове забезпечення з урахуванням сучасних реалій України.

Аналіз зарубіжного досвіду дав можливість автору розробити механізм впровадження європейських моделей фінансового забезпечення фондів соціального страхування у вітчизняну практику (с. 69-72). Дисертантом зазначено, що відмінності цього механізму впровадження європейських моделей полягають у тому, що враховано досвід країн ЄС та вектори суспільного, зокрема і соціального, розвитку України.

В дисертації обгрунтовано пропозиції щодо оцінки ефективності фінансових витрат державних страхових фондів відносно окремих верств населення з використанням теоретико-методичних підходів та методики, що базується на страхових принципах та включає вісім етапів. Запропонована

методика дозволяє оцінити рівень фінансового забезпечення окремих верств населення та відповідність його потребам, а також середньоєвропейським стандартам і нормам з метою їх подальшого наближення до рівня розвинених країн ЄС (с. 75-76).

Науково обґрунтованими є пропозиції автора щодо удосконалення адміністративної структури державних інституцій соціального страхування, з використанням методу логіко-структурного аналізу. Суть запропонованих заходів полягає в оптимізації державних структур, що причетні до соціального страхування, та тих структур, що функціонують у суміжних галузях соціальної системи, зокрема, передбачається функціонування лише двох страхових фондів – Пенсійного фонду України та Фонду соціального страхування України (с. 119-124). Ці заходи сприятимуть покращенню рівня фінансового забезпечення реципієнтів, а також вивільненню фінансових ресурсів.

З використанням економіко-математичного аналізу здійснено прогнозування обсягів фінансового забезпечення Пенсійного фонду України, де розроблено економетричну модель, яка включає три сценарії соціально-економічного розвитку: песимістичний, інерційний та оптимістичний (с. 144-153). Побудована економетрична модель дозволяє виявити вплив основних макроекономічних факторів на рівень надходжень до Пенсійного фонду України та розробляти на цій основі сценарні прогнозні розрахунки на середньострокову перспективу, що дозволяє зробити більш обґрунтоване дослідження ефективності діяльності Пенсійного фонду України.

На увагу заслуговують розроблені автором стратегічні і тактичні напрями функціонування державних фондів соціального страхування (с. 155-168), реалізація яких сприятиме поліпшенню функціонування фондів, що дасть можливість стабілізувати їхні надходження та забезпечить очікувані фінансові результати.

Дисертантом запропоновано регулятивний механізм забезпечення фінансовими ресурсами державних страхових фондів, що базується на розроблених принципах, методах, формах із використанням фінансових регуляторів та громадського контролю. Особливу роль відведено громадським

організаціям, які, на переконання автора, повинні брати участь у функціонуванні фондів з метою контролю за ефективністю формування, витрачання та резервування коштів спеціального призначення (с. 175-181).

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження в опублікованих працях та авторефераті. Основні положення та результати дисертаційної роботи Серватинської І.М. оприлюднено в 23 наукових працях загальним обсягом 9,54 д.а., в тому числі: 9 статей у фахових наукових виданнях з економіки, 2 статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, та 11 – матеріали і тези конференцій за темою дисертаційної роботи.

Опубліковані наукові роботи та автореферат дисертації повністю відображають основні положення дисертації, зокрема наукові результати, висновки та рекомендації.

Теоретична і практична цінність одержаних результатів дисертаційного дослідження. Теоретичну цінність результатів дослідження складають: теоретична модель фінансового забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування, що базується на європейському досвіді та орієнтована на оптимальне фінансове забезпечення з урахуванням сучасних реалій суспільного розвитку України (с. 66-69); механізм впровадження передового зарубіжного досвіду фінансового забезпечення фондів соціального страхування у вітчизняну практику (с. 69-72); удосконалена адміністративна структура державних інституцій соціального страхування, що сприятиме підвищенню рівня фінансового забезпечення реципієнтів у зв'язку із вивільненням фінансових ресурсів (с. 123-124); регулятивний механізм забезпечення фінансовими ресурсами державних страхових фондів, який включає 9 блоків регулювання та спрямований на ефективний процес формування та використання фінансових ресурсів державних фондів соціального страхування (с. 177-181).

Практичне значення виконаного дослідження полягає в тому, що рекомендації автора доведені до рівня методичних розробок та практичного застосування і можуть використовуватися у діяльності державних фондів

соціального страхування, установах соціального захисту. Також вони можуть використовуватися в процесі викладання фінансових дисциплін у вищих навчальних закладах. Прикладне значення отриманих результатів підтверджено їх практичним впровадженням у діяльність Головного управління Пенсійного фонду України в Черкаській області – при прогнозуванні страхових надходжень (довідка № 5296/01 від 06.06.2016 р.), Департаменту соціального захисту населення Черкаської обласної державної адміністрації – при розробці перспективних і поточних планів, які включають обґрунтування розрахунків обсягів доходів і видатків фінансових ресурсів, що спрямовуються на підтримку окремих соціально незахищених груп населення Черкаської області (довідка № 260/01-01 від 14.06.2016 р.), Черкаського обласного центру зайнятості – при розрахунках необхідних фінансових ресурсів, що направляються на підтримку осіб, які втратили роботу (довідка № 11-18/2781 від 17.06.2016 р.), Черкаського державного технологічного університету – при викладанні дисциплін «Фінанси», «Фінансування соціальних програм», «Страховання» (довідка № 926/01-10.02 від 08.06.16 р.), Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету – при викладанні дисциплін «Фінанси», «Гроші і кредит» (довідка № 01-15/201 від 28.04.16 р.).

Дисертаційна робота Серватинської І.М. є складовою науково-дослідної теми «Формування та вдосконалення механізму сталого розвитку економічних систем» (номер державної реєстрації № 0114U006192), в межах якої автором обґрунтовано фінансові регулятори формування, використання та резервування фінансових ресурсів державних фондів соціального страхування.

Дискусійні положення та зауваження. Незважаючи на достатньо високий науковий і практичний рівень виконаного наукового дослідження, дисертаційна робота має певні недоліки та містить дискусійні положення, зокрема:

1. У п. 2.3 наведено шляхи більш економного використання коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування та підвищення виплат відповідним верствам населення, де автор пропонує здійснити

«перегляд соціальних груп, яким передбачається надання такої допомоги» (с. 130), проте не пояснює – яким саме соціальним групам населення доцільно залишити виплату допомог із зазначених фондів.

2. В роботі неодноразово зазначається про наявність у державних соціальних фондах, в тому числі Пенсійному фонді України, невластивих їм виплат. Автор акцентує, на тому, що «кошти з бюджету фонду використовуються на покриття різних зобов'язань, які не мають нічого спільного з фондом, або на адміністративні витрати, і кошти не повертаються в подальшому на рахунки» (с. 159, 164). Доцільно було, на наш погляд, більш детально зупинитися на цій проблемі, навести приклади таких видатків та запропонувати конкретні шляхи їхнього зменшення або джерела фінансування.

3. В дисертації міститься низка пропозицій, які мають дискусійний характер, зокрема щодо надання фахівцями державних соціальних фондів платних послуг громадянам з оформлення документів, пов'язаних з внесками та одержанням виплат (с. 129); створення «галузевих пенсійних фондів», а також застосування «шкали заробітних плат і пенсій в залежності від галузі» (с. 159); запровадження змішаної пенсійної системи з розміщенням частини відрахувань фондами до державних банків (с. 163).

4. Потребує додаткового пояснення пропозиція щодо необхідності запровадження «прогресивних заходів системи державного соціального страхування». Автор також зазначає, що «в сучасних умовах система державного соціального страхування функціонує за екстенсивним шляхом, тобто виключно фінансує взяті на себе зобов'язання по настанню страхових подій» (с. 166).

5. На рис. 3.5 представлено складові регулятивного механізму забезпечення фінансовими ресурсами державних фондів соціального страхування та виокремлено фінансові інструменти та фінансові важелі. Проте не зрозумілим є застосований підхід до систематизації інструментів, до яких віднесено «ЄСВ, кошти ДБУ, штрафи, санкції, заощадження (резерви)» та важелів, до яких віднесено «страхові тарифи, пені, штрафи, знижки та

надбавки, витрати не страхового характеру» (с. 176). Протягом усього дослідження автор детально зупиняється на змісті тих чи інших застосовуваних понять, проте поза увагою залишилися сутнісні характеристики інструментів та важелів та їх взаємозв'язку.

6. Ми підтримуємо думку автора, що до суб'єктів господарювання можливо застосовувати «диференційовану шкалу заохочень та санкцій, яка буде також враховувати внесок підприємця в соціальний захист та покращення умов праці на підприємстві чи в організації (наприклад, зважаючи на частоту і тяжкість страхових випадків), або навпаки – їх погіршення» (с. 167). Проте запропонований підхід потребує більш детального обґрунтування та конкретизації.

7. У запропонованому регулятивному механізмі забезпечення фінансовими ресурсами державних страхових фондів (с. 175-181) важливу роль відведено громадським організаціям, які, на думку здобувача, повинні контролювати діяльність фондів, однак не розкрито механізм дії та співпраці таких громадських організацій. Це ж стосується пропонованої системи моніторингу та запобігання зловживанням у сфері державних соціальних фондів. Автор вважає, що такий «моніторинг повинен здійснюватися як громадськими організаціями, так і правоохоронними органами, і крім виконання безпосередніх завдань доцільно також покласти на нього функцію консультанта з підвищення ефективності використання тимчасово вільних коштів» (с. 163).

Висловлені зауваження пов'язані, переважно, з дискусійністю окремих положень і недостатнім їх обґрунтуванням, а тому вони не мають принципового характеру і не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Серватинської Інни Миколаївни на тему «Фінансове забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування», подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – «Гроші, фінанси і кредит», є цілісним, завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, яке містить належним чином обґрунтовані висновки та

пропозиції щодо поліпшення фінансового забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування.

Тема представленої на захист дисертаційної роботи повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит та розвиває напрям досліджень «Фінансове забезпечення галузей соціальної сфери».

Мету та завдання, поставлені в дисертаційній роботі, досягнуто і успішно вирішено. Дисертація є добре структурованою, в ній витримано логічну послідовність викладу теоретичних положень.

Анотатор і опубліковані автором наукові праці повністю відображають зміст дисертації, результати дослідження, наукову новизну та практичну значущість.

Згідно з вищезазначеним можна зробити висновок, що дисертаційна робота на тему «Фінансове забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), нормативним актам МОН України, а її автор – Серватинська Інна Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного
економічного університету

О.П. Кириленко

Протокол	О.П. Кириленко
Завідуючий	Таранова Г.О.
Місце зазначеного відділу	

Відгук надіслав до спеціалізованої
вченої ради 17.11.2016р.